

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

29 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski (przewodniczący)

SSN Ewa Stefańska

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 stycznia 2026 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych Banku spółki akcyjnej w W. oraz T.W.

i E.D.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 16 lutego 2022 r., VI ACa 106/21,

w sprawie z powództwa T.W. i E.D.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

I. oddala obie skargi kasacyjne,

**II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
kasacyjnego.**

Ewa Stefańska Krzysztof Grzesiowski Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie z powództwa T.W. i E.D. przeciwko Bankowi S.A. w W. o zapłatę i ustalenie zasądził od pozwanej na rzecz powodów 86 351,30 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 85 749,50 zł od 5 września 2018 r. do dnia zapłaty i od kwoty 601,80 zł od 18 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 1); ustalił, że w stosunku prawnym łączącym powodów z pozwaną wynikającym z umowy o kredyt hipoteczny zawartej 1 lipca 2008 r. szczegółowo wskazane w sentencji wyroku postanowienia umowne stanowią klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i nie wiążą powodów (pkt 2 lit. a-h); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 3), a ponadto rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 1 lipca 2008 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanej (Bank S.A.) umowę kredytu waloryzowanego kursem CHF. Umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez pozwaną. Kwota kredytu wynosiła 314 340 zł. Powodowie zaciągnęli kredyt dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, tj. sfinansowania zakupu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego.

Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 24 czerwca 2008 r., według kursu kupna waluty z tabeli kursowej pozwanej, wynosiła 154 969,43 CHF. Kwota ta miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku, a wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być odmienna. Kredytobiorcy zobowiązali się spłacać kredyt w miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla waluty, w której został udzielony kredyt, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę banku. Raty były spłacane w złotych, po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej pozwanej, obowiązującej na dzień spłaty z godziny 14:50.

Sąd pierwszej instancji ustalił również, że kredytobiorcy oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu oraz że je w pełni akceptują, jak również, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym

związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Zgodnie z ustaleniami Sądu *a quo*, w okresie od 1 lipca 2008 r. do 1 marca 2018 r. powodowie tytułem spłaty rat kredytowych uiścili na rzecz pozwanej łącznie 213 642,06 zł. W tym samym czasie wysokość ich zobowiązania obliczona z pominięciem mechanizmu waloryzacji wynosiła 123 508,56 zł. Tytułem świadczeń dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego powodowie uiścili na rzecz pozwanej łącznie 1803,70 zł.

Oceniając zasadność powództwa, Sąd wskazał, że umowa jest ważna i nie narusza art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2026 r., poz. 38; dalej jako: „pr. bank.”) oraz art. 358¹ § 5 k.c. Sąd nie uwzględnił zarzutu naruszenia zasady określoności świadczenia i niezgodnienia istotnych przedmiotowo elementów umowy. Sąd przyjął również, że umowa nie narusza zasad współżycia społecznego i nie jest dotknięta sankcją nieważności z art. 58 § 2 k.c. oraz że art. 385¹ k.c. stanowi *lex specialis* względem art. 58 § 2 k.c.

Sąd pierwszej instancji przyjął jednocześnie, że niektóre postanowienia umowy są abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c. Stanął na stanowisku, że klauzule waloryzacyjne nie określają głównych świadczeń stron umowy, a ich abuzywność przejawia się w tym, że nie odwołują się one do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, lecz pozwalają pozwanej kształtować ten kurs w sposób arbitralny. O niedozwolonym charakterze tych postanowień ma świadczyć również ich nietransparentność. Zastrzeżenia Sądu wzbudził sam fakt istnienia różnicy między kursem sprzedaży a kursem nabycia waluty, co stanowi dodatkowy, niczym nieuzasadniony dochód banku, ukrytą prowizję, której nie odpowiada żadne świadczenie banku, w sytuacji, gdy między kredytobiorcą a bankiem nie dochodziło do żadnych transakcji wymiany waluty. Uznając rzeczne klauzule za abuzywne, Sąd *a quo* skonstatował, że podlegają one eliminacji z umowy z mocą wsteczną oraz że po tym zabiegu nie występuje luka w umowie, którą trzeba by było zapewnić inną regulacją. W ocenie Sądu pierwszej instancji nie ma konieczności przeliczania świadczenia wyrażonego w złotych na walutę obcą, ponieważ analizowany kredyt

jest kredytem złotowym i miał taki charakter od samego początku. Sąd przyjął jednocześnie, że ewentualna luka nie mogłaby być uzupełniona przez zastosowanie art. 358 § 1 i 2 k.c., ponieważ przepis ten nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy. Sąd nie znalazł również podstaw do zastosowania w tej materii innych przepisów prawa.

W ocenie Sądu *a quo* za tym, że sporna umowa, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, wiąże strony w pozostałym zakresie ma przemawiać literalna treść przepisów Kodeksu cywilnego, jak i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE z 1993 r., Nr L 95, s. 29; dalej: „dyrektywa 93/13”).

Sąd pierwszej instancji wskazał dalej, że eliminacja mechanizmu waloryzacji oznacza, że bank pobierał od powodów wyższe kwoty tytułem spłaty kredytu, niż pobierałby, gdyby nie stosował niedozwolonych klauzul, a powodowie mogą dochodzić zwrotu różnicy na podstawie art. 405 w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. Sąd ustalił, że powodowie nadpłacili kwotę 90 133,50 zł, co stanowi różnicę między kwotą faktycznie wpłaconą na rzecz banku a sumą zobowiązania ustaloną z pominięciem mechanizmu waloryzacji.

Sąd *a quo* uwzględnił jednocześnie częściowo podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia. Mając na uwadze, że roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia przedawniają się z upływem dziesięciu lat, a pozew został złożony 9 kwietnia 2019 r., Sąd przyjął, że przedawniły się roszczenia za okres od września 2008 r. do 8 kwietnia 2009 r., na które składa się nadpłacona w tym okresie kwota 4384 zł oraz kwota 1201,90 zł uiszczona przez powodów 8 lipca 2008 r. tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniosła pozwana, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo oraz formułując w apelacji zarzuty naruszenia m.in.: art. 3 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. i w zw. z art. 232 k.p.c.; art. 235² § 1 pkt 2 w zw. z art. 227 k.p.c.; art. 235² § 1 pkt 2 w zw. z art. 248 k.p.c.; art. 278 k.p.c.; art. 385¹ § 2 k.c.; art. 385¹ § 1 i art. art. 385² k.c.; art. 385¹ i 385² w zw. z art. 65 § 2 k.c. oraz art. 3 i 6 dyrektywy 93/13.

Wyrokiem z 16 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie drugim w ten sposób, że oddalił powództwo w części objętej tym punktem (pkt I); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II); zniósł między stronami koszty instancji odwoławczej (pkt III).

Sąd odwoławczy w pełni podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji oraz w dużej mierze zaakceptował również ocenę prawną wyrażoną przez Sąd *a quo* w uzasadnieniu zaskarżonego apelacją wyroku. W szczególności, Sąd drugiej instancji podzielił pogląd, zgodnie z którym umowa kredytu zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanej nie jest nieważna z punktu widzenia art. 69 pr. bank. Sąd odwoławczy nie dostrzegł również podstaw do dyskwalifikacji umowy kredytu w oparciu o art. 58 § 2 k.c.

Sąd *ad quem* podkreślił, że wyrażona w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji ocena tabel kursowych z perspektywy art. 385¹ § 1 k.c. nie budzi żadnych zastrzeżeń. Ponadto, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje to, czy bank ustalał kursy dowolnie, czy też w oparciu o ściśle określone kryteria, skoro kryteria te nie stały się częścią składową stosunku prawnego istniejącego między stronami, ponieważ nie wynikają one z umowy, z regulaminu, ani z prawa powszechnie obowiązującego, które – po myśli art. 56 k.c. – kształtowałyby stosunek prawny powołany do życia przez strony umowy. W ocenie Sądu odwoławczego nie wystarcza, że bank posiada wewnętrzną regulację w tym przedmiocie, nawet jeśli opiera się ona na obiektywnych kryteriach narzuconych przez instytucje międzybankowe, ponieważ ani pozwany, ani instytucje bankowe nie posiadają kompetencji do tworzenia rozwiązań, które wiązać będą innych uczestników obrotu.

Sąd drugiej instancji wskazał dalej, że wadliwe są nie tylko klauzule walutowe, ale sama klauzula indeksacyjna. Ocenę w tej materii należy wiązać z obowiązkami informacyjnymi banku, które – właściwie zrealizowane – powinny pozwolić rozpoznać konsumentowi rzeczywiste ryzyko związane z wyborem kredytu indeksowanego do waluty obcej. Konsument - zawierając umowę - powinien mieć świadomość nie tylko tego, że jego raty mogą wzrosnąć wraz z niekorzystną dlań zmianą relacji PLN do CHF, ale – nade wszystko – że dynamicznie zmieniać się będzie zadłużenie wyrażone w złotych. Jednocześnie, powinien wiedzieć, że proponowana mu

konstrukcja kredytu umożliwia wzrost tych wartości bez żadnych ograniczeń. Bez znaczenia dla tej oceny pozostaje to, czy bank przewidywał gwałtowną zmianę kursu PLN do CHF, ponieważ nie to jest to istotą sporu w niniejszej sprawie: powodowie nie twierdzą bowiem, że zostali wprowadzeni w błąd. Powodowie, jako konsumenci, powinni byli natomiast zdawać sobie sprawę, że - zaciągając kredyt na kilkadziesiąt lat - po kilku, a nawet kilkunastu latach spłaty mogą być winni bankowi więcej, niż pożyczili, mimo że będą spłacali w tym czasie coraz to wyższe raty - powodowie nie zostali jednak pouczeni o takim ryzyku przez pozwany bank.

Sąd odwoławczy nie miał przy tym wątpliwości, że ani mechanizm indeksacji, ani klauzule przeliczeniowe nie były przedmiotem indywidualnych uzgodnień powodów i poprzednika prawnego pozwanej.

Sąd przyjął jednocześnie, że sporna umowa kredytu jest nieważna, ponieważ bez mechanizmu indeksacji nie może ona dalej obowiązywać. Brak tego elementu pozbawia umowę istotnego czynnika kreującego ten typ czynności prawnej. Umowa kredytu bez klauzuli indeksacyjnej przestaje być umową kredytu indeksowanego do waluty obcej, a taką umowę zawarły strony. Sąd podkreślił w tym kontekście, że takie stanowisko dominuje w judykaturze, gdzie przyjmuje się, że umowa kredytu denominowanego w CHF lub indeksowanego do tej waluty nie może funkcjonować po eliminacji z niej niedozwolonych klauzul kursowych jako umowa kredytu złotowego oprocentowanego według mechanizmu LIBOR. Uznanie za bezskuteczne klauzul spreadowych prowadzi bowiem do zniesienia mechanizmu indeksacji i zaniknięcia ryzyka kursowego, co - przy założeniu, że klauzule indeksacyjne stanowią główny przedmiot umowy kredytu - sprawia, że nie zachodzi obiektywna możliwość utrzymania umowy w mocy.

Sąd odwoławczy wskazał również, że stanowisko mówiące o upadku całej umowy kredytu tylko pozornie pozostaje w sprzeczności z art. 385¹ § 2 k.c., w świetle którego nieskuteczność poszczególnych postanowień umownych nie wpływa na pozostałą część umowy. Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie określa bowiem kryteriów dotyczących możliwości dalszego obowiązywania umowy bez nieuczciwych warunków, lecz pozostawia ich ustalenie zgodnie z prawem Unii, krajowemu

porządkowi prawnemu. To, że dalsze istnienie umowy nie zawsze będzie możliwe, dostrzega się ponadto w orzecznictwie TSUE.

Jednocześnie, w ślad za dominującym poglądem orzecznictwa, Sąd drugiej instancji uznał, że nie ma w systemie prawa polskiego rozwiązań, które mogłyby zastąpić niedozwolone klauzule przeliczeniowe.

Przyjmując, że cała umowa kredytu jest nieważna, Sąd uznał za nietrafne rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 2. wyroku Sądu pierwszej instancji. Powodowie nie mają bowiem interesu prawnego w ustaleniu abuzywności poszczególnych klauzul w sytuacji, gdy cała umowa dotknięta jest sankcją nieważności.

Wobec uznania umowy za nieważną powodowie mogą natomiast dochodzić zwrotu wszystkiego, co świadczyli w wykonaniu umowy na rzecz pozwanej, na podstawie art. 405 i 410 § 1 k.c. ze względu na to, że odpadła podstawa świadczenia. Sąd zauważył w tym kontekście, że kwota dochodzona w niniejszym postępowaniu jest dużo niższa od kwoty, którą powodowie spłacili tytułem rat kredytu, a zwrot nienależnego świadczenia mieści się w podstawie faktycznej żądania. Ponadto, jak wskazał Sąd odwoławczy, z oświadczeń powodów złożonych na żądanie Sądu drugiej instancji wynika, że biorą oni pod uwagę i akceptują skutek w postaci nieważności umowy.

Skargi kasacyjne od wyroku Sądu drugiej instancji wniosły obie strony.

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu odwoławczego w części, tj. w zakresie punktu I, formułując pod jego adresem zarzuty naruszenia art. 365 § 1 w zw. z art. 366 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.; art. 363 § 3 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W oparciu o sformułowane w skardze zarzuty powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów postępowania za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego.

Pozwana zaskarżyła wyrok Sądu drugiej instancji w części, tj. co do punktu II oraz III, formułując pod adresem wyroku Sądu odwoławczego zarzuty naruszenia: art. 384 w zw. z art. 321 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 383 k.p.c.; art. 385¹ § 1 i § 2 i 3 w zw. z art. 65 § 2 i w zw. z art. 56 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c.

w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 2 w zw. z art. 358 § 2 k.c.; art. 111 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 1 w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 7 pr. bank.; art. 411 pkt 2 k.c.; art. 481 § 1 w zw. z art. 455 w zw. z art. 385¹ § 2 w zw. z art. 410 w zw. z art. 405 k.c. W oparciu o sformułowane w skardze zarzuty pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej oraz wniosła o zasądzenie solidarnie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, według norm przepisanych.

Obie strony wniosły odpowiedzi na skargę kasacyjną drugiej strony. Powodowie w swojej odpowiedzi wnieśli o oddalenie skargi pozwanej oraz o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, natomiast strona pozwana w swojej odpowiedzi poparła własną skargę kasacyjną, wskazując jednocześnie, że obie strony w swoich skargach kasacyjnych sformułowały zasadniczo tożsame zarzuty naruszenia przepisów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obie skargi kasacyjne podlegały oddaleniu.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut powodów błędnej wykładni i w konsekwencji niewłaściwego zastosowania art. 365 § 1 w zw. z art. 366 w zw. z 391 § 1 k.p.c., polegający na zmianie zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji w punkcie drugim poprzez jego oddalenie, a w konsekwencji stwierdzenie przez Sąd drugiej instancji całkowitej nieważności umowy. Z tych samych względów chybiony okazał się też zarzut naruszenia art. 363 § 3 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Po pierwsze, nieważność czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.) wynika *ex lege* i jest badana z uwzględnieniem okoliczności istniejących w chwili dokonania czynności prawnej, tj. na podstawie okoliczności istniejących w chwili zawarcia przez strony obu umów będących podłożem sporu stron.

Po drugie, nie budzi wątpliwości, że nieważność czynności prawnej sądy powszechne obowiązane są brać pod uwagę z urzędu (zob. np. uchwałę SN z 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 63; wyroki SN: z 8 maja 1998 r., I CKN 670/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 219; z 1 lutego 2000 r., I PKN 503/99, OSNP 2001, Nr 12, poz. 411; z 10 września 2004 r., I PK 592/03, OSNP 2005, Nr 4, poz. 202; z 12 maja 2005 r., V CK 556/04, OSP 2007, nr 2, poz. 15; z 26 stycznia 2006 r., II CK 374/05, BSN 2006, Nr 5, poz. 12; z 11 stycznia 2008 r., V CSK 283/06; z 5 lipca 2000 r., I CKN 290/00; z 11 lipca 2012 r., II CSK 597/11; z 23 lutego 2017 r., V CSK 361/16; postanowienia: z 21 lipca 2000 r., I PKN 451/00, OSNP 2002, nr 5, poz. 116; z 31 stycznia 2003 r., IV CKN 1765/00, OSNC 2004, Nr 5, poz. 74), a zatem nawet wówczas, gdy strona nie podnosi odpowiedniego zarzutu.

Po trzecie, postanowienia abuzywne nie wiążą konsumenta (art. 385¹ § 2 k.c.). W odniesieniu do oceny postanowień umów konsumenckich i ich abuzywności, a także ich skutku poprzez uznanie ewentualnej nieważności umowy, mechanizm ten wygląda analogicznie. Sąd obowiązany jest każdorazowo samodzielnie oceniać charakter postanowień umów zawieranych z konsumentami, które pozostają istotne dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, a ponadto powinien w pewnych okolicznościach, o czym dalej, stwierdzać, że umowa zawierająca takie postanowienia jest bezwzględnie nieważna (art. 58 k.c.). Sądy mają obowiązek zbadania z urzędu, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, pozostawiając w razie potrzeby bez stosowania wszelkie przepisy krajowe lub orzecznictwo, które są sprzeczne z efektem takiego badania (zob. wyrok z 7 listopada 2019 r., C-419/18 i C-483/18, Profi Credit Polska, EU:C:2019:930, pkt 76, podobnie wyroki: z 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 32, 34, 35; z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 18 lutego 2016 r., C-49/14, Finanmadrid EFC, EU:C:2016:98, pkt 46). Przepisy niedopuszczające kontroli *ex officio* ograniczałyby w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skuteczność ochrony konsumentów przewidzianej w dyrektywie 93/13 (zob. też wyroki TSUE: z 6 października 2009 r., C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, ECLI:EU:C:2009:615; z 9 listopada 2010 r.,

C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt. v Ferenc Schneider, ECLI:EU:C:2010:659; z 14 czerwca 2012 r. w sprawie Banco Español de Crédito SA przeciwko Joaquín Canderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349; wyroki SN: z 17 czerwca 2021 r., II CSKP 35/21; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22).

Po czwarte zaś, w przypadku umów zawierających klauzule abuzywne zasadą jest co prawda sankcja szczególna przewidziana w art. 385¹ § 1 k.c., jednak nie jest wykluczone, że w razie zaistnienia szczególnych sytuacji wykraczających poza zakres unormowania przewidzianego w art. 385¹ § 1 k.c., możliwe będzie zastosowanie sankcji wynikających z art. 58 k.c. (zob. np. wyrok SN z 18 maja 2022 r., II CSKP 1316/22). Stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może zatem uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwałę SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40).

Nie zasługiwała również na uwzględnienie skarga kasacyjna pozwanej. Z przyczyn wskazanych powyżej, a odnoszących się do ram prawnych oceny czynności prawnej obejmującej postanowienia umowne w stosunkach konsumenckich, nie zasługiwał na aprobatę zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. (zob. np. postanowienie SN z 8 marca 2023 r., I CSK 6831/22). Celem postępowania apelacyjnego jest ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy, zaś ocena ważności czynności prawnej (tu umowy w świetle art. 58 k.c.) powinna być dokonywana przez sąd z urzędu, zatem niezależnie od zarzutu strony.

Ponadto według ugruntowanego w orzecznictwie poglądu, nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) zachodzi wtedy, gdy strona nie mogła brać udziału w postępowaniu sądowym lub jego istotnej części na skutek naruszenia przepisów

postępowania przez sąd lub przeciwnika w sporze. W niniejszej sprawie taka sytuacja w odniesieniu do pozwanej nie wystąpiła.

Podnoszone w skardze kasacyjnej kwestie prawne i wątpliwości interpretacyjne dotyczące klauzul waloryzacyjnych i klauzul ryzyka walutowego, a także przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy w stosunku do konsumenta – zostały jednoznacznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie.

Przedewszystkim wykladnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron” nie budzi w judykaturze Sądu Najwyższego wątpliwości. Klauzule przeliczeniowe zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej wyroku określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej podkreśla się również, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Bogdan Matei i Ioana Ofelia Matei przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Jean-Claude Van Hove przeciwko CNP Assurances SA, pkt 33, i z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andricu i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 35). Za takie uznawane są klauzule indeksacyjne lub denominacyjne (waloryzacyjne), jak i postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy - konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, Andricu i in., pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca

2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

W szczególności *de lege lata* żaden przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne (zob. wyrok SN z 26 kwietnia 2022 r. II CSKP 550/22; postanowienia SN: z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22; z 1 lutego 2023 r., I CSK 5615/22; z 6 lipca 2023 r., I CSK 5755/22). Potwierdził to Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC z 2024 r., r. 12, poz. 118), w której stwierdzono m.in., iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy nie powinna być uzależniona od złożenia oświadczenia konsumenta w toku postępowania sądowego co do utrzymania umowy w mocy. O wymagalności świadczenia o zwrot nienależycie spełnionych świadczeń w przypadku powołania się na nieważność umowy decyduje bowiem wezwanie do zapłaty (art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c.), gdyż jest ono uznawane za świadczenie o charakterze bezterminowym (zob. wyrok SN z 19 lutego 2025 r., II CSKP 2153/22). Sąd Najwyższy generalnie uwzględnia zatem tezy orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, o tym, że możliwość żądania odsetek za

opóźnienie powinna wiązać się z żądaniem przez konsumenta zwrotu kwot zapłaconych w wykonaniu nieważnej umowy i upływem terminu do zapłaty (tak też, wprost: wyrok SN z 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22).

Jeżeli konsument żąda od przedsiębiorcy świadczenia z powołaniem się na niedozwolony charakter niektórych postanowień umowy, to dostatecznie wyraża swoje stanowisko co ważności umowy lub jej części, a jego roszczenie staje się wymagalne zgodnie z art. 455 k.c., tj. z upływem czasu koniecznego do oceny przez przedsiębiorcę zasadności żądania zapłaty. Artykuł 385¹ § 1 k.c. nie ustanawia wyjątków od zasady z art. 455 k.c., ponieważ reguluje inne zagadnienie - przesłanki uznania postanowienia umowy za niedozwolone i skutek prawny takiego uznania w postaci niezwiązania konsumenta tym postanowieniem; nie odnosi się do terminu spełnienia świadczeń powstających na skutek nieważności postanowienia umowy lub całej umowy (postanowienie SN z 22 stycznia 2026 r., I CSK 5845/22). Nie można zapominać, że sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, a w konsekwencji stwierdzenie nieważności umowy, powinno mieć z reguły skutek w postaci stworzenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku.

Stwierdzenia abuzywności postanowień umowy zawierających klauzule przeliczeniowe nie wyklucza uprawnienie banku do ustalania kursów walut i obowiązek ich ogłaszania (art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank.). Bankom przysługuje wskazane uprawnienie, jak również prawo do przeprowadzania transakcji na podstawie ustalonych przez siebie kursów. Niedozwolony charakter zakwestionowanych postanowień polega jednak nie na samym zastosowaniu kursu banku, ale na tym, że kredytobiorca musiał przystać na zastosowanie kursu, którego wysokości nie mógł poznać przed przystąpieniem do umowy, a który to kurs bank ma ustalić dopiero w przyszłości (zob. np. wyroki SN: z 18 października 2023 r., II CSKP 122/23; z 11 września 2025 r., II CSKP 88/24).

Z tych przyczyn obie skargi kasacyjne podlegały oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 100 k.p.c.

[M.O.]

[SOP]